

Mellékletek:

Dabasi Halász Zsigmond közéleti pályája

A Tisztelt Értéktár Bizottság számos esetben tárgyalt már a Halász család tagjairól szóló javaslatokat. Ezek sorába feltétlenül bele illik dabasi Halász Zsigmond (1853-1921) királyi kamarás, földbirtokos, a pesti református egyháztanács bírása, Pest vármegye törvényhatósági bizottsági tagja, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület felügyelő bizottságának tagja, az alsódabasi körzet több ízben volt országgyűlési képviselője alakjának és közéleti pályájának felidézése.

A família - a maga korában - közismert személyisége hosszas és súlyos betegség után, életének 68. évében, 1921. február 26-án, azaz 105 éve hunyt el. Temetésére március 2-án délelőtt 11 órakor került sor az alsódabasi református temetőben, ahol a családi sírboltba helyezték végső nyugalomra. Az elhunytal a família oszlopos tagja, a régi úri világ jellegzetes képviselője költözött ki az élők sorából, de érdemei dacára a korabeli újságokban a gyászír sablonos közlésén túl méltó nekrológra már nem futotta a szerkesztők figyelméből, mely megnehezíti életútjának summázását.

A családi leszármazási tábla jó kiindulási pontot ad dabasi Halász Zsigmond gyökereiről. 1853. március 19-én, Alsó-Dabason született Halász Móricz (1815-1885), Pest vármegye főmérnöke és Halász Erzsébet (1823-1893) gyermekeként. Testvérei: Ida (1843-1856), Róza (1846-1875), Erzsébet (1850-1852), Apollónia (1852-1917), Erzsébet (1855-1858) és Ida (1858-1862), azaz ő volt az egyetlen fiú és a felnőtt kort megérők között a legfiatalabb gyermek. Középiskoláit a családi tradícióktól némiképp eltérően nem Kunszentmiklóson, Nagykőrösön vagy Kecskeméten, hanem a fővárosban végezte. Utána Bécsben jogot tanult. Közszerelplését vármegyei szinten, bizottsági tagként kezdte. 1880-ban, Kossuth László síremlékavatóját követően számos küldöttséget látott vendégül kúriájában, melyet a lapok is megörökítettek. Ekkor már családos ember volt, ugyanis 1878. szeptember 23-án, Kecskeméten balásfalvi Kiss Flórát (1855-1930), balásfalvi Kiss Miklós (1820-1879) és nádasi Sárközy Emília (1826-1888) leányát vette nőül, és már a következő évben napvilágot látott elsőszülött fiuk, Móricz, akit 1881-ben Zsigmond követett.

A hazai politika első vonalába 1883 novemberében lépett, amikor a fiatalon, tragikus hirtelenséggel elhunyt rokon, dabasi Halász Bálint (1844-1883) helyére őt választották meg az alsódabasi körzet országgyűlési képviselőjének. A mandátumot 30 évesen, a Függetlenségi Párt színeiben nyerte el. A lapok kihangsúlyozták fiatalágát, a közügyek iránti buzgó érdeklődését, s hogy a köztisztletben álló Halász Móricz főmérnök fia. A győzelem után választóit nagy lakomán látta vendégül az alsódabasi kaszinóban. A haláleset miatti időközi választást bő félévvel később, a ciklus leteltével újabb választás követte: 1884. június 15-én jelentős szavazattöbbséggel, Markovics Lázár ellenében ismét mandátumot nyert. Három évvel később azonban nem vállalta az indulást és a körzet képviselői helyére Konkoly-Thege József (1836-1903) járási szolgabíró került. Ezt követően alsódabasi birtokán gazdálkodott, továbbá a Pest-vármegyei közgyűlés a Pesti középjárás (Alsó-Dabas) főszolgabírójává választotta. Közel egy évtizeddel később, 1896-ban, a Szabadelvű Párt programjával kapott újból képviselői megbízást, mellyel szinkronban lemondott főszolgabírói állásáról. Ugyancsak ebben az évben választották meg a pesti református egyházmegye tanácsbírójává is. 1898 júliusában az a megtiszteltetés érte, hogy az ő kúriájában szállásolt a közeli lőtéren gyakorlatozó hadsereg főparancsnoka, József Károly főherceg (1833-1905). Rá egy évre pedig kamarási méltóságot adományozott számára az uralkodó, I. Ferenc József magyar

király. Az 1901. évi választásokon újból mandátumot nyert az alsódabasi körzetben, ezúttal a Függetlenségi Párt jelöltje, Rákos Lajos, az alberti-irsai takarékpénztár igazgatója volt az ellenfele. A következő választásokon azonban már nem indult és ezt a sajtóban előre bejelentette választóinak. Így nyílt meg az út a függetlenségi-párti Keller István (1866-1934) képviselősege előtt, aki 1905-1910 között munkálkodott az országgyűlésben.

Az 1905-ös esztendő mégis fontos mérföldkő lett családja életében, ugyanis mindkét fia megházasodott, ráadásul – mindössze néhány nap eltéréssel - mindketten március hónapban. Halász Móricz (1879-1938), - aki közgazdászként képezte magát és már a gödöllői szolgabírói tisztséget töltötte be, - dabasi Halász Kázmér leányát, Saroltát választotta párjául. A katonai pályán haladó ifjú Halász Zsigmond (1881-1961) huszárhadnagy pedig a szirmabesenyői Szirmay Eszter (1882-1958) grófnővel fogadott örök hűséget.

Dabasi Halász Zsigmond és felesége, Kiss Flóra meghatározó szerepet töltöttek be a dabasi társasági életben, jó vendéglátók voltak, kúriájukban rendezvényeket tartottak. A jótékonyági gyűjtéseket rendszeresen támogatták, sőt maguk is gyakran álltak elő kezdeményezésekkel. Kiss Flóra, aki 9 évvel élte túl férjét, megözvegyülten sem változtatott ezen a gyakorlaton.

Szépen parkosított, impozáns kúriájuk Zielinski Szilárdné dabasi Halász Irma (1874-1956) birtokába került, 1950-ben az ő tulajdonából államosították. Az épület ezt követően járásbírósként szolgált. Falai között – minden munkanap Ócsáról vonatozva - nyugalomba vonulásáig közjegyzőként dolgozott Falu Tamás (1881-1977) író, költő. Azonban a kúria karbantartását és felújítását addig-addig halogatták, míg végül életveszélyessé vált, és az 1980-as évek elején erre hivatkozva lebontatták, pedig egyes szakvélemények szerint még meglehetett volna menteni az épületet. Helyére később óvoda épült, de már az is megszűnt. A kúria elnevezése ma is él a helyi közbeszédben. Bár gyakorlatilag elfelejtődött, de valaha a mai Táncsics Mihály utcát Halász Zsiga köznek hívták az alsódabasiak.

Dabasi Halász Zsigmond a família egyik meghatározó személyisége volt a dualizmus korában. Országgyűlési képviselőként négy választás győztese, a vármegye közéletét formáló politikus, aki fiai révén pályája folytatóit is kinevelte. Életútját a 21. században is érdemes számon tartanunk. Pályája jelentősen gyarapítja értéktárunk kulturális örökség kategóriáját.

Bibliográfia

Hölgyek Lapja: Eljegyzések a múlt hétről: Halász Zsiga dabasi fiatal földbirtokos Kiss Flóra kisasszonnyal. 1878-08-18 / 33. szám, p. 396.

Varga János: Kossuth László síremlékének leleplezési ünnepélye Alsó Dabason. Pesti Hírlap, 1880-06-14 / 163. szám, pp. 3-4.

Budapesti Hírlap: Országgyűlési képviselőválasztás – Halász Zsigmond. 1883-11-06 / 306. szám, p. 2.

Halász Sándor (szerk.): Országgyűlési almanach 1886. Budapest, 1886. p. 65.

Sturm Albert (szerk.): Országgyűlési almanach 1897–1901. Budapest, 1897. p. 250.

[Vay Sándor]: A dabasi Halászok. Pesti Hírlap, 1898-07-15 / 194. szám, p. 6.

Sturm Albert (szerk.): Országgyűlési almanach 1901–1906. Budapest, 1901. pp. 269-270.

Budapesti Hírlap: Házasság – dabasi Halász Móric dr. és dabasi Halász Sarolta. 1905-03-14 / 73. szám, p. 9.

Budapesti Hírlap: Házasság – ifjabb dabasi Halász Zsigmond és szirmabessenyői és tarkeői Szirmay Eszter grófnő. 1905-03-20 / 79. szám, p. 5.

Halász Bálint: Dabasi és gyóni Halász család. Családtörténeti jegyzetek 1914/2. p. 49.

Magyarság: Halálozás – idős dabasi Halász Zsigmond. 1921-02-27 / 47. szám, p. 6.
Kathy Imre, Szentkirályi Zoltán: A XIX. század elejének köznemesi építkezései. Magyar Építőművészet, 1952/4. pp. 248-252. (250)
Szelle Kálmán, Lombár Pál, Péczely Béla dr.: Dabas műemléki és városképi vizsgálata. Városépítési Tervező Vállalat, Budapest, 1954. 52 p.
N. Császi Ildikó: Dabas helynevei – Magyar Névtani Dolgozatok 104. Budapest, 1992. p. 23, 24.
Czagányi László (szerk.): Ezer dabasi pillanat. Négy falu története a kiegyezéstől a második világháborúig családi fotográfiák tükrében. Dabas, 2010. p. 205, 276.
Valentyik Ferenc: A száz éve elhunyt dabasi Halász Zsigmondra emlékezünk. Dabasi Újság, 2021/2. Március, pp. 18-19.
Fiatal Műemlékvédők Egyesülete: Védetté nyilvánítási javaslat – Alsódabasi református történeti sírkert. Készült a Nemzeti Örökség Intézete számára. Dabas, 2026. p. 4, 109-114.

Összeállította: Valentyik Ferenc